زنجیرەیەك گوتار لە بارەی ناسنامە (9-10) ... پرسی ناسنامە ... عەبدولموتەلیب عەبدوڵڵا

وشەی ناسنامە وشەیەکی ئاوێتەیە، لە مانای زمانەوانیدا بە نامەی ناسینەوە دێت، کەسی ناسراو جیاوازی خۆی لە ڕێگای ئەو نامەیە لەگەڵ ئەویدیکە دەنوێنێ، نامەی ناسین دەکەوێتە ژێر بەهای نەتەوەیی و بیر و ئایین و رەگەز و دابونەریت و کلتور و ویست و فۆرمی رەفتارکردنی تاك و ...
چەمکی ناسنامە گوزارشت لەو حەقیقەتە هاوبەش و هاوگونجاو و بەیەکچووە دەکات، کە کەسێك، کۆمەڵێك، نەتەوەیەك، هەرێمێك، کیشوەرێك... لە ئەویدیکە جیا دەکاتەوە، ئەوەش مەرج نییە پەیوەندی بە بەهای چەسپاو یان پیرۆزەوە هەبێت، ئەگەرچی ناتوانین ئەو بەها جێگیر و پیرۆزانە رەتبکەینەوە، بەڵام مەرج نییە وەك کرۆك و رۆحی ناسنامە چاو لێبکرێن! مەبەستم ئەوەیە کە ناسنامە لە هاوژیانی لەگەڵ ئەوانیدیکەدا بەردەوام لە حاڵەتی تازەکردنەوە و گۆڕانکاری و کارلێکردندایە... دەمێکە (جۆن لوك) هەموو تێگەیشتنێکی تیۆکراتی لە سەر ناسنامە خستۆتە لاوە! لە کۆی ئەو قسانەدا دەمەوێ بڵێم مرۆڤ بوونەوەرێکی عەقڵانییە و کۆمەڵێك توانای لە بننەهاتووی تێدایە، توانای دەستنیشانکردنی ناسنامەی تایبەتی و خودی هەیە، کە دەتوانێت تەواو لە ویست و دەسەڵاتی مێژوویی و ستەمی دابونەریتەکان ئازاد بێت، وەك چۆن توانای دەستنیشانکردنی ناسنامەی بابەتی و کۆمەڵایەتی هەیە. لێرەدا مرۆڤ تەوەرەی سەرەکی هەموو شتەکانە، لە بەر ئەوەی مرۆڤ تەوەرەی سەرەکییە، بۆیە هەرگیز ناتوانین بە هیچ شێوەیەك رەهەندە جیاوازەکان لە ناسنامە بکەینەوە، کەواتە ناسنامە چەسپاو نییە!

(عەدنان مەجید محەمەد) ماستەر لە زانستە سیاسییەکان و پسپۆرە لە سیستمی سیاسی پەروەردەی مەدەنی، لە گوتاری (ئەرگیۆمێنتی ناسنامە لە نێوان گۆڕاو و نەگۆڕاو)دا قسە لە دوو فۆڕم لە ناسنامە دەکات، یەکەم: ناسنامەی خودی، کە تایبەتە بە هزر و کلتور و ئینتمای تاك بۆ بازنەیەکی دیاریکراوی کلتوری و مێژوویی. دووەم: ناسنامەی تاك وەك هاووڵاتی، یان وەك بوونەوەرێکی سیاسی، کە لە چوارچێوەی

دەوڵەتێکی دیاریکراودا دەژیت و لە چوارچێوەی دامەزراو و یاسا جێگیرەکانی کۆمەڵگادا پراکتیزەی کارەکانی خۆی دەکات و ماف و ئەرك و بەرپرسیاری تاك دیاری کراوە و چارەنووسی ژیانی تاك تێیدا بە شێوەیەکی تایبەت پارێزراوە.

ئەو دوو ناسنامەیەی تاك، بە هیچ شێوەیەك لەگەڵ یەك دژ ناکەونەوە، بەڵکو تەواوکەری یەکترین و پاراستنی بەرژەوەندیی گشتی وەك ئامانج دەبینن، بە تایبەت لە سیستمی دیموکراسیدا، کە بازنەی ئازادی و تاکگەرایی فرەوانە و بە شێوەیەکی سەربەخۆ تێیدا بانگەشەی پێکەوە ژیان و فرە کلتوری و ئایینی و مێژوویی دەکرێت، بە دیوەکەی دیکە تاك گوزارشت لە تایبەتمەندییەکان و بیر و بۆچوون و ناسنامە و کلتوری دیاریکراوی خۆی دەکات،
بەڵام لە سیستمی تۆتالیتاریدا هەمیشە جەخت لە سەر لایەنە چەسپاوەکانی ناسنامە دەکرێتەوە و توانای گۆڕانکاری لە ناسنامەدا ئەستەمە، لە سیستمی دیموکراسیدا هەمیشە جەخت لە سەر توانای خۆگونجان و رەهەندە جیاوازەکانی ناسنامە دەکرێتەوە، سیستمی دیموکراسی بە زیندووێتی کۆمەڵگا و تازەکردنەوە و گەشەکردنی رۆحی هاووڵاتیبوون لە قەڵەم دەدرێت، بەڵام سیستمی تۆتالیتاری ئازادی و رۆحی هاووڵاتیبوون دەکوژێ.

هەندێك پێیانوایە پچڕانی پەیوەندی یاسایی و سیاسی نێوان کەس و دەوڵەت وێنەیەك لە وێنەکانی مردنی کۆمەڵایەتی نیشان دەدات، بە دیوەکەی دیکەش دەوڵەت ئەگەر نەتوانێ پێناسەیەکی مۆدێرن بە هاووڵاتیانی ببەخشێ، هەرگیز وەك سیستمێکی دیموکراسی دانی پێدانانرێت. جگە لە مافی مرۆڤ، حەزی تاك، ئەوە ستەمی دەوڵەتە تۆتالیتاریەکانە کۆچ و کۆچکردنیان تا ئەو ئاستە بەرزکردۆتەوە، ئەوە لە دەوڵەتە تۆتالیتاریەکانە فۆرمی رەفتارکردنی تاك و ئازادی تاك و رۆحی هاووڵاتیبوون بێ بایەخ دەکرێ!
ئەوەی لە مەسەلەی ناسنامەدا پێویستە لە بەر چاوی بگرین، ئەوەیە کە هەموو مرۆڤێك کۆمەڵێك ناسنامەی هەیە، هەر لە ناوەوە دەست پێدەکات هەتا بە بیرکردنەوە دەگات، بەرژەوەندی تایبەت و هەستەکان و پەیوەندی جۆراوجۆر و کار و رەگەز و… هەموو ئەو ناسنامانەش بە پێی گۆڕانی بارودۆخ و بەرەوپێشچوون … گۆڕانکاریيان بەسەردا دێت!
بەڵام (ئەمین مەعلوف) لە کتێبی (ناسنامە بکوژەکان)دا پێیوایە دەشێ هەموو ئەوانەی لە سەرەوە ناویان هاتووە، بە رەگەزەکانی ناسنامەیان دابنێین و لە تاکە ناسنامەیەکدا کۆیان بکەینەوە.

هەمیشە ناسنامە پێویستە شانازی بە خۆگونجان و جیاوازی و رۆحی

هاوڵاتیبوون و تازەکردنەوە و بەها مرۆییەکانی بکات! بەڵام (سامۆیل هنتگتۆن) لە بارەی خۆرهەڵات و خۆرئاواوە پێیوایە خۆرئاوا هەر لە دێر زەمانەوە و هەتا ئێستاش تاکە نوێنەری بەهاکانی لێکبوردن بووە، سەرەڕای ئەوەی خاوەنی بیرۆکەی دیموکراسییەتە… من ئەو نموونەیەم بۆ بەرچاو روونی هێناوەتەوە، ئەگینا ئەو بیروڕایانەی هنتگتۆن کۆمەڵێك رەخنە و بە دواداچوونی جیاوازی بەدوای خۆیدا هێناوە، لەو سۆنگەیەوە کە پشتکردنە لە کەلەپوری جیهانی و تاکی داهێنەر… هەموو ئەو لێکۆڵینەوە سوسیۆلۆجیایانە ئەوە دەسەلمێنن، کە هەر گەل و کۆمەڵە یان نەتەوەیەك رەهەندی جیاوازی کۆمەڵایەتی و دەروونی و مێژوویی و ژیان و داهێنانی تایبەتی خۆی هەیە، پێشکەوتنی دنیا بەرهەمی کۆی داهێنانە مرۆییەکانە و کۆی کۆمەڵگا جیاوازەکانی سەر گۆی زەوی تێیدا بەشدارن، ناتوانین هەموو پێشکەوتنەکان بە شارستانی خۆرئاوایی پەیوەست بکەین، هەموو دواکەوتنەکان بە کۆمەڵگای خۆرهەڵاتییەوە ببەستینەوە…

ناسنامە بەردەوام لە گۆڕاندایە، بە دیوەکەی دیکەش پێویستە لە هەوڵی پێکهێنانی بەردەوامی ناسنامە دابین، چونکە گوزارشتکردنی مرۆڤە لە بوون و هەڵوێست و پێشکەوتنە یەك بەدوا یەکەکانی و بەپێی فاکتە ناوەکی و دەرەکییەکانی دەگۆڕێت، بەردەوام تاك و کۆ دەرك بە بایەخی ناسنامە دەکەن و توانای دیاری کردنیان هەیە و دەتوانن لەگەڵ پێدراوە ژیاری و بەخششەکانی تازەی سەردەم بیگونجێنن، بەڵام پشتگوێخستنی ناسنامە، یان توانەوە لە ناسنامەی ئەویدیکە بە قەد جێگیربوونی ناسنامە ترسناکە، ئەگەر یەکەمیان دنیا بە شێوە حەقیقییەکەی رەتبکاتەوە، گۆڕانکاری و جیاوازییەکان پشتگوێ بخات، ئەوە دووەمیان هەموو پێشکەوتنێك لە سەر ئاستی ماددی و کۆمەڵایەتی بە هەڕەشە بۆ سەر خۆی دەزانێت، بە کورتی ناسنامەی جێگیر هەر تەنها ملکەچکردن نییە بۆ بارودۆخی جۆراوجۆری ئەویدیکە، بەڵکو پشتگوێخستنیش دەگەیەنێت.

لێرەوە ئەگەر قسە لە ناسنامەی کوردی بکەین، هیچ پرۆژەیەك بۆ گەشەکردن و پەرەپێدانی نابینین، ئەوەش پەیوەندی نێوان تاك و دەوڵەت لە لێواری مردن نزیك دەکاتەوە، لە لایەکی دیکە ناسنامەی کوردی چ وەك چەسپاو چ وەك گۆڕاو، چ وەك ناسنامەی خودی، چ وەك تاکی هاوڵاتی، روون و دیار نییە، بەڵکو لە نێوان پارچەکانی باکور و باشور و رۆژهەڵات و رۆژئاوادا کۆمەڵێك گیروگرفتی تایبەت بە خۆی هەیە و هیچ رێکەوتنێکی جەوهەری لە نێوان پارچەکانی

کوردستاندا بوونی نییە، وەك چۆن هیچ یەکێتییەکی نیشتمانی پیرۆز و چەسپاو بوونی نییە، کەواتە ناسنامەی کوردی گوزارشت لە واقیعی هەنووکەیی پارچە پارچە بوونی کوردی دەکات، لەگەڵ پێدراوە کلتوری و سیاسی و یاساییەکانی هەر پارچەیەك دێتەوە، بەو مانایەش ناسنامەی کوردی پارچە پارچەیە و رەنگدانەوەی بارودۆخی سیاسی پارچە جیاوازەکانە! ناسنامەی تاکی کوردی لە پارچەی رۆژهەڵات زۆر جیاوازە لە ناسنامەی تاکی کوردی لە باکور یان رۆژئاوا، ناسنامەی تاکی کوردی لە باشور لە چەند روویەکەوە جیاوازە لە ناسنامەی تاکی کوردی لە پارچەکانی دیکە…

پرسیار ئەوە نییە ئێمە لە کوێین؟ لە کوێ هاتووین؟ بۆ کوێ دەچین؟ چونکە دەتوانین لە رێگای خۆناسین و مەعریفەوە، لە رێگای تێگەیشتن و راڤەکردنەوە، لە رێگای بیرکردنەوەی جیاوازەوە کار بکەین و ئەویدیکە بدوێنین! پرسیاری سەرەکی لە نامەی ناسینی کوردی ئەوەیە، ئایا کورد خاوەنی چ ناسنامەیەکە؟ ناسنامەی تاکی کوردی دیارە؟ ئایا کورد چ شتێك بە هەمیشە بۆ سەر ناسنامە دەزانێت؟ ئایا چ بەهایەك ناسنامەی تاکی کوردی بە تاکێکی دیکە دەبەستێتەوە؟

هەولێر/ 19/7/2018